

דגמ', ולא כשמברך בלה"ק רק שאמר על השם בלשון רחמנא וכי רחמנא בלה"ק עדיף מרחום שלא יצא. ואף אם יאמר גם כל נוסח הברכה בלשון ארמי הרי שייך מה שחידש שאז ליכא חשש ברכה לבטלה, אם נימא כהש"ך יו"ד סימן קע"ט ס"ק י"א דגאט בלשון אשכנזי ובוג בלשון פולין ורוסיא מותר למחוק, ונימא שכמו כן מותר גם להזכירו על חנם, שלפ"ז גם רחמנא שבלשון ארמי הוא עיקר השם מותר למחוק ולהזכיר על חנם ומ"מ יצא בהברכה, וצריך לומר שכן סובר עה"ש וכדכתב שם בעה"ש והא יכול לומר רחמנא מאה פעמים. אבל החו"י שהביא בגליון מהרש"א בסימן קע"ט ובפ"ת סימן ער"ו ס"ק י"א שאוסר למחוק הא מסתבר שאסור גם לומר בעלמא שלא לברכה, ועיין במ"ב סימן פ"ה סק"י דשם בלשון לע"ז כגון גאט בלשון אשכנזי או בוגא בלשון פולין ורוסיא וכה"ג אף ששם זה אין בו קדושה באותיות כתיבתו ומותר למחוק, (שהוא כהש"ך), מ"מ יש בו משום בזיון בהזכרתו במקום טינופת והוא מש"ע הגר"ז שם סעי' ג, הרי סוברין דאף להש"ך שמתיר למחוק שמות של לע"ז אסרי מלהזכירם במקום טינופת ולהזכירם לבטלה, וכן נוהגין שאין מזכירין לבטלה שמות השי"ת שבלשון לע"ז, שא"כ גם רחמנא שבלשון ארמי הוא עיקר על שם השי"ת אין להזכירו לבטלה כשמזכירו לכוונת השם וכשמזכיר זה בברכה הרי ודאי הוא לכוונת השם שא"כ אסור לש"ע הגר"ז ולהמ"ב וכ"ש שלחח"י שאוסר למחוק שאוסר להזכירו לבטלה, שא"כ ליכא לתקנה זו במקום שיש לו ספק ברכה אף כשיאמר כל נוסח הברכה בארמית, ולכן למעשה אין לברך מספק בשם בריך רחמנא אף כשיאמר כל הברכה בלשון ארמית דלא כעה"ש. והעה"ש כתב שם וראיתי מי שכתב דגם זה הוי כברכה לבטלה ולא נראה לי כלל וכלל, ולפ"מ שכתבתי מהח"י ומש"ע הגר"ז והמ"ב וגם שנוהגין כן נכון כמי שכתב דהוא ברכה לבטלה. והנני ידיו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן מא

אכל פחות מכזית פת בסעודה גדולה לברהמ"ז

חמשה עשר באב תשל"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר אפרים גרינבלאט שליט"א.

הנה מי שאכל בסעודתו הרבה מינים ולא אכל אלא פחות מכזית פת אם מכיון שנשבע מזה הוא מחוייב לברך בהמ"ז או לא, פשוט שכיון דבהמ"ז הוא

קובעת למעשה כך שבת קובעת לקידוש, ופרש"י אלמא משחשיכה היא חשיבא סעודת שבת מאליה וקאי זה על כל דבר מאכל ושתייה, וכן הוא ברשב"ם, מ"מ לא מצינו לענין קידוש על זה, וכמדומני שרק בהגהות הריעב"ץ נמצא זה ולא בשום ספר מספרי רבותינו, וגם הריעב"ץ עצמו לא הזכיר זה למעשה בסדורו בהלכות קידוש, ולכן אין לעשות זה למעשה כשאם ח"ו אירע כזה בחולה שאסור לו לאכול פת והוא נמצא בביה"ח שאין שם מי שיעשה קדוש על יין או פת ובאחד שהוא בבית האסורין ח"ו ולא הניחו להביא לשם יין ופת, אלא יאכל בלא קידוש דלא גזרו שיתענה בשבת כשליט לו על מה לקדש ויותר משמע שהוא הוספה מאיזה תלמיד טועה כמו שתיבות וה"ה להבדלה הוא טעות שהרי אפילו על פת אין מבדילין ומה שאחד כתב שרצה לומר בהבדלה ממוצאי שבת ליו"ט הרי לא מתורץ בזה דאם כשר לקידוש פשיטא דכשר גם להבדלה דמטבת ליו"ט כמו בפת, וא"כ הרי ודאי לא כתב זה הריעב"ץ כמו כן מסתבר שכולו לא כתב זה וצ"ע.

כו.

משהקי ילדים באולם השייך לתיפלה דעכו"ם ובדבר לשהוק ילדים בשחוק כדור באולם השייך לתיפלה דעכו"ם ודאי אסור אף שאין שם צורות דהרחק מעליה דרכך כתיב זו מינות בע"ז דף י"ז והמסיתים והמדיחים הא הם הרבה ונמצאים שם ביותר, ואדרבה יש ללמד להילדים שיתרחקו משם ושהוא מקום משוקץ ומתועב, ואף שצריך זה לאיזו ת"ת אין להתיר וביותר כסף ישיגו איזה מקום.

כז.

אם יכול לברך בריך רחמנא לצאת מספק ברכה ועתה אכתוב דבר קצר למעשה. הנה ראיתי בערוך השלחן בסימן ר"ב סעי' ג' שיש תקנה מדינא להוציא עצמו מכל ספק ברכה אחרונה דיאמר בריך רחמנא מרא מלכא דעלמא בורא נפשות עד גמירא שאם חייב בברכה זו הרי יצא בזה ואם א"צ ברכה הרי לא הוציא שם שמים לבטלה דאין כאן הזכרת השם כלל, ולע"ד פשוט שאין לסמוך ע"ז כלל שהרי הוא תמוה מאד דברכה הא צריכה דוקא שם המפורש כמו שאמרינן בכל הברכות לפי מה שהותרנו לקרא בגבולין שם המפורש בשם אדנות, וכשיאמר ברוך אתה שקי או צבקות אלקינו אף שהם מהשמות שאין נמחקין לא יצא משום דתיקנו שיאמר דוקא שם המפורש, וכ"ש שלא שייך שיצא כשיאמר ברוך אתה רחום או חנון אלקינו שאינו שם כלל, וא"כ בהכרח מה שבברוך רחמנא יצא הוא משום דכיון דמברך בכל לשון יצא ורחמנא בלשון ארמי הוא עיקר השם, שא"כ לא שייך לצאת אלא כשאומר כל הברכה בלשון ארמית כדאיתא כן בעובדא

מאחר שהוא הפקעה מלשון אכילה שבכל התורה, ובשביל זה אינם דרשות שקולין למילף תרוייהו, שלכן נדרש רק להתנאי שצריך שביעה לחיוב בהמ"ז.

ולענין הדאורייתא אין צורך לר"מ לומר ושבעת זו שתיה וגם א"א לומר זה דאין דרשא זו שקול כהלמוד שצריך תנאי דשביעה לחיוב בהמ"ז דהוא כפשטות הקרא ודרשא דשתיה הוא לדבר חדש שאינו בפשטות הקרא, ומאחר שאינו מיותר אין לדורשו לשתיה אלא דודאי לענין חיוב בהמ"ז דאורייתא אמרה תורה רק שני דברים אחד ואכלת דהוא שיעור אכילה מפת וזה עושה חיוב בהמ"ז, ושני ושבעת שיהיה גם שבע אחר שיאכל כשיברך. ומה שאמר ושבעת זו שתיה הוא לענין האסמכתא שעל ואכלת לבד שהוא אכילת פת חייבו לברך אף בלא תנאי השביעה נדרש ושבעת לענין שתיה, ולא שייך לענין בהמ"ז דעל הפת דהא מדרבנן חייב לברך על אכילת כזית פת גם בלא שתיה, אלא הוא נדרש לענין לברך על השתיה דיון שהוא מהמינים דנאמרו בפרשה שהוא ג"כ בשיעור קטן אף שאינו כפי רגילותו לחייבו במעין שלש אף ששתה רק רביעית או מלא לוגמיו ואף גם פחות כפי מחלוקות רבותינו הראשונים בזה שהוא כמו שדרשינן בואכלת שהוא באסמכתא לחיוב על אכילת כזית לבד אף שאינו שבע וכמו כן נדרש ושבעת לענין האסמכתא, ואף אם נימא דמעין שלש הוא רק מדרבנן שייך לדרוש באסמכתא למעין שלש דמדרבנן הא חייבו לכל המינים הנאמרים בפרשה לברך מעין שלש, דהא א"א לומר דהוא לענין הדאורייתא חדא כדכתבתי דמאחר דנדרש לשביעה שהוא כפסוטו אין לדרוש לשתיה שהוא דבר חדש, ואם היה שייך לדרוש תרתי לשביעה ממש וגם שבעי שתיה מ"ט לא אמרינן זה גם לר' יהודה שלכן מוכרחין לומר דהוא לענין האסמכתא שלא נדרש לשביעה שלכן נדרש לשתיה לענין ברכת מעין שלש. וזה פשוט שהוצרך לתרץ איד נדרש לענין האסמכתא כדי שלא יהיה סתירה להאסמכתא והיתה נבטלת חשיבות האסמכתא והיה זה רק תקנתא דרבנן בלא אסמכתא ותקנתא דרבנן באסמכתא משמע שחמירא. וגם אם לא היה אפשר לדרוש ושבעת לענין שתיה אלא לענין שבעינן שביעה לא היה אפשר לרבנן לאתקוני שיברכו בלא שביעה להתוס' ב"מ דף ס"ד ע"ב ד"ה ולא ודף ע' ע"ב ד"ה תשיך והט"ז יו"ד בסימן קי"ז ס"ק א' דכנגד דבר המפורש לא מתקני רבנן, שלכן כיון שאר"מ שחייבו לברך מדרבנן גם בלא שביעה הוצרך לומר שיש לפרש ושבעת על שתיה שג"כ חייב אף שלא כרגילותו אלא בשיעור קטן.

ומש"כ המרדכי בשם ספר יראים דמדאורייתא צריך דוקא גם לשתות ומי שאכל ולא שתה לא מצי להוציא אחרים שאכלו וגם שתו, פשוט שהוא מחמת שסובר דגם מדאורייתא לא בעינן שביעה וחייב

דוקא על אכילת פת, ועל שאר מינים אפילו היה כדי שביעה ואפילו אם הוא דרך אכילה ושביעה גם לכל אדם, כגון בומננו במדינתנו שהרבה אינשי ממעטין באכילת פת בעצת הרופאים ונשבעין משאר מינים אין מברכין בהמ"ז, שלא יצטרך לברך בהמ"ז כשאכל פחות מכזית פת לא מדאורייתא ולא מדרבנן, דפחות מכזית הוא כלא אכל פת כלל. אבל אם אכל כזית פת אף ששביעתו היה בצרוף כל המינים שאכל חייב לברך בהמ"ז מדאורייתא, דהשביעה שצריך מן התורה לחייבו בהמ"ז על הפת אין צורך שיהיה דוקא מפת, דאל"כ היה גמצא שביו"ט שמחוייבין לאכול בשר חגיגה ושמחה שהיו אוכלין הרבה בשר וכ"ש בלילי פסח שמחוייבין לאכול בשר הפסח והיו אוכלין גם חגיגה שהיה בשר החגיגה חלק גדול מהשביעה, שהרי בשביל זה היו מביאין חגיגה כדי שיאכלו הרבה בשר מן החגיגה ויהיה אכילת הפסח שבחבורה מרובה היה בא לכל אחד רק כזית על השובע שנשבע מבשר החגיגה ואולי רוב השביעה היה מהבשר שהיו פטורין מלברך מן התורה, ובכלל לא היה נמצא חיוב בהמ"ז מדאורייתא אלא לעניים ולא לעשירים דהיו רגילין לאכול בשר גם בסעודות חול, אלא ודאי שמצטרפין כל מה שאוכלין מבשר ודגים וכל דבר לחייבו בהמ"ז מדאורייתא, אבל עכ"פ הוא דוקא כשאכל פת לא פחות מכזית, שרק על הפת נאמר בקרא ואכלת וברכת, אך שאיכא תנאי להחייב דלא יהיה רעב אחר שאכל שלקיום תנאי זה סגי בכל מה שאכלו דהא שבעת לא קאי דוקא על הפירות שנאמרים בקרא אבל על שביעה בלא אכילת פת שהוא שיעור לא פחות מכזית לא נאמר העשה דבהמ"ז.

ולמה שכתבתי יהיה מחלוקת ר"מ ור' יהודה בברכות דף מ"ט ע"ב בשיעור אכילה לבהמ"ז גם לדין בהמ"ז דאורייתא, דהוא לענין כמה הוא שיעור הפת שצריך לאכול בתוך סעודתו להתחייב בהמ"ז כשנשבע בסעודתו ע"י צרוף הבשר והדגים וכל המינים, דלר"מ ואכלת דכתיב בקרא הוא בכזית כמו כל אכילה שנאמרו בתורה בחיובי עשה דאכילה כגון אכילת מצה ופסח ומרור ובחיוב מלקות באיסורי אכילה שהוא בכזית לכו"ע דלית מאן דחולק על זה, ושבעת דבקרא הוא רק להתנאי שצריך שיהיה גם שבע כשיברך, ור' יהודה סובר דאף דלכל התורה היא אכילה בכזית לענין בהמ"ז הוא כביצה, משום דאף דגם לדידיה נדרש ושבעת לענין התנאי שיהיה יבע אחר שאכל, מ"מ סובר דקאי גם לפרש פירוש ואכלת שהוא דוקא כשיאכל פת שיעור שיהיה שייך בה גם שביעה קצת שהוא כביצה, וילפינן תרוייהו מקרא זה דושבעת, דאפשר לדרוש תרתי מקרא אחד מטעם דאמרינן כה"ג בכמה דוכתי דשקולין הן מינייהו מפקת, ור"מ לא מסתבר לו שנדרוש מקרא דושבעת גם לפרש פירוש דואכלת

שאיכא עלייהו תוריתא דנהמא חייב בבהמ"ז דהרי הוא קביעות סעודתו על הפת שצריך בסעודה זו, ואם אכל מיני מזונות מדברים שאין עלייהו תוריתא דנהמא צריך לברך על המחיה ואינו פוטר את הפירות ואף לא את הבשר ודגים והמשקין אלא יצטרך לברך עלייהו בורא נפשות. וגם צריך לידע שהזית פת צריך לאכול בכדי אכילת פרס דוקא. וצריך להחמיר בשיעור אכילת פרס דספר מרחשת שהוא פחות משלשה מינוטן, דהשיעור של תשעה מינוטן אף שמחמירין למי שצריך לאכול ביו"כ הוא שיעור שלא מסתבר כלל ואף ביו"כ כשמצטער החולה לחכות הפסק דט' מינוטן יש להקל על החצי זמן מזה דהוא ד' מינוטן וחצי, אבל כשראיתי תשובת המרחשת סי' י"ד שהוא ערך שלשה מינוטן הוא מסתבר לי, ולכן יש להחמיר שיאכל הזית פת בפחות מג' מינוטן כדי שיוכל לברך בבהמ"ז.

וגם יש לידע דאם אכל פחות מכזית פת לא נפטרו כל המינים שיאכל מברכה ראשונה, עיין במג"א סימן קע"ז סק"א והוא מסתפק גם באכל כזית אם עיקר סעודתו הוא על הבשר והדגים ולא על הפת, אך שכתב ¹²³⁴⁵⁶⁷ וכ"ש אם אוכל פחות מכזית, עיין במחז"ש ובלב"ש ובפמ"ג. ולדינא נראה לע"ד דאם אוכל כזית פת בכדי אכילת פרס הוא עיקר הסעודה בהכרח שזה עושה חיוב בבהמ"ז גם מדאורייתא והשביעה הוא רק תנאי להחיוב, שלכן נעשין בהכרח טפלה להסעודה שהעיקר הוא הפת ופוטר כל דברים הבאים להשביע כמיני דייסא וכן בשר ודגים וכל מיני קדרה שרגילין לבא בסעודה, דהא כן נפסק בסימן קע"ז סעיף א' כתוס' דף מ"א ע"ב ד"ה הלכתא, ואין חלוק בכונתו דאף דאין הלכה כר' חייא בפת על הדברים שבאים בלא סעודה הלכה כמותו בבאין מחמת הסעודה דפת פוטרתן דגם ר"פ סובר כמותו בסעודה. אבל כשאכל פחות מכזית אין זה נחשב סעודה כלל וכיון שאין הלכה כר' חייא בפת צריך לברך על כל דבר ברכתו השייך לו, ולכן אסור ליכנס לספק ויחליט תחלה אם יאכל כזית פת או לא כדי שידע אם צריך לברך על המינים שיאכל או שנפטרו בברכת הפת. וגם בשביל הברכה דעל נטילת ידים צריך להחליט דעל פחות מכזית אף שצריך ליטול ידיו כדאיתא בלב"ש ובמחצה"ש ובפמ"ג בסימן קנ"ח אליבא דהמג"א סק"ד אבל לא יברך, ועל כזית אף שהמחבר בסעיף ב' שם כתב בשם יש מי שאומר דג"כ יטול ולא יברך, הכריע הגר"א שם בסק"ז דשיעור נט"י הוא על כזית פת, דמשמע שסובר שצריך גם לברך, על כן ודאי טוב לכתחלה שיאכל כביצה אבל אם אינו רוצה אלא לאכול כזית פת נמי צריך לברך ענט"י.

וכן מסתבר לע"ד דקביעות סעודה על פת הבא בכיסגין כשיש לו תוריתא דנהמא אם אוכל זה לבד הוא שיעור גדול שאפשר לשבוע מזה הרבה בנ"א,

בכזית לר"מ ולר' יהודה בכביצה, שלדידיה בהכרח הוי פירוש הגמ' דר"מ דריש ושבעת לדין הדאורייתא שאיכא תנאי בחיוב בבהמ"ז דגם ישתה, ולר' יהודה דדריש ושבעת לשיעור כביצה מפת ליכא קרא יתירא לא מצריך לשותת, ופליגי ממילא בתרתי דר"מ מחייב בכזית פת אבל דוקא עם שתיה ולר' יהודה אינו מחייב אלא בכביצה פת אבל לא מצריך לשותת, ומאחר דקיי"ל כר"מ לא מחייב אלא בשתיה דתלוי זה בזה, ומפורש כן בדבריו וכן כתב בחדושי אנשי שם שם דלדין דלא שבקינן כל הני רבוואתא דסברי דחיוב בכזית לר"מ וכביצה לר' יהודה הוא רק מדרבנן חייב מדאורייתא גם בלא שתיה כשהיתה שביעה גמורה, אבל לא כתב כלום בפירוש ושבעת זו שתיה שאמר הגמ' לר"מ וברור שהוא כדבארתי, וכן בשה"ג דף מ"ט משמע כן.

ולהמרדכי בשם יראים קשה דמנא לו לחייב אף מדרבנן בלא שתיה דכיון דמפרש הסוגיא בברכות דף מ"ט ע"ב דהכא בקראי פליגי דהוא מדאורייתא לחייב בלא שביעה וליכא ענין דרבנן מהאסמכתא כלל, ומכיון שהוכרח ר"מ לדרוש מושבעת דקרא שהוא תנאי לבה"מ שגם ישתה א"כ גם מדרבנן אין לחייב בלא שתיה, ומהיכי תיתי נימא שלר' יהודה אין חלוק וגם מדרבנן פטור מלברך באכל פחות מכביצה אף שדריש זה מושבעת, ולר"מ מה שדריש מושבעת שהוא להצריך שישתה הוא רק לדאורייתא ומדרבנן חייבו גם בלא שתיה. ועוד יש להקשות עליו אם מושבעת נדרש שלבהמ"ז דסעודה דפת צריך שגם ישתה מ"ט לא נימא שדוקא יין שהוא מגפן שהוזכר שם בקרא כמו דאמרינן דואכלת הוא דוקא מפת שהוזכר שם בקרא חטה ושעורה, ולא הזכיר המרדכי בשם היראים אלא סתם שתיה דמשמע שאף במים סגי. בשלמא מה שלהסוברים דבעינן שביעה גמורה מדאורייתא, שסגי בשביעה בכל דבר אף שלא מפת כדלעיל, דהוא משום דחלק הכתוב לשני דברים ואכלת ושבעת, ואם כל אכילתו עד שישבע הוא מפת לא היה לו לכתוב ואכלת כלל אלא ושבעת לבד שלכן צריך לומר שהם שני ענינים ואכלת שהוא דבר המחייב בבהמ"ז הוא מפת דנאמר שם, אבל איכא עוד דין ושבעת היינו שהוא תנאי להחיוב שלא יהיה רעב כשמברך שלכן לא איכפת לן ממה הוא שבע כיון שלא השביעה עושה החיוב, וגם בלא זה כיון שנכתבו בתרי קראי צריך לפרש שהשביעה אינו דוקא מפת אף שלא ידעינן טעמא, אבל להמרדכי בשם יראים דדוקא על אכילה ושתיה יחד מברכין, לא מובן מה שמחלקינן דואכלת הוא מפת שבקרא והשבעת שהוא השתיה הוא גם מכל משקה, וצ"ע"ג בשיטתו.

עכ"פ לדינא אם אכל אף כסעודת מלכים ולא אכל כזית מפת פטור מבהמ"ז, ואם אכל מיני מזונות כאלו

יברך בהמ"ז דעכ"פ יברך בנ"ר הוא סברא בעלמא דשייך הטפל עכ"פ להצטרף להעיקר להשיעור. לע"ד מסתבר שאין לברך בהמ"ז, דהא ברכת בנ"ר בפת לענין עצם חיוב ברכה דלאחריה הוא כלא בירך כלל דהא בפת מחוייב מדאורייתא בבהמ"ז שהוא דוקא הג' ברכות ועל המליח הא ליכא שום ברכה מדאורייתא, ונמצא שהוא כנבטל הטפל גם לענין שלא יברך כלום, דהרבנן לגבי הדאורייתא הוא כלא בירך החיוב דאורייתא, ואף שמדאורייתא אינו חייב אלא בכדי שביעה מ"מ הא כעין דאורייתא תיקון ואין זה מענין תקנת חכמים ברכת בנ"ר לפירות ולכל דבר, שלכן כמו שנפטר פת מבהמ"ז כשאוכל כשיעור מהמליח בברכת בנ"ר כמו כן נבטל לחצי שיעור שלא יצטרך לברך בהמ"ז על הפת, אבל בנ"ר צריך לברך משום דמצורף לשיעור המליח עכ"פ לברך בנ"ר.

והנני ידו מוקירו מאד ומכבדו,

משה פיינשטיין

אבל אם אוכל גם בשר ודגים וכל המינים שאוכלין בסעודה הוי קביעות הסעודה במדת הפת שאוכל בסעודה כזו כמפורש במג"א סימן קס"ח ס"ק י"ג, שלכן באלו שאין רוצין לחכות בסעודת נישואין עד שיברכו בהמ"ז ואוכלין מיני מזונות ממיני אפיה וגם בשר ודגים כדי שלא יצטרכו לברך אינו כלום, דבמדינה זו שאוכלין מעט פת בסעודה הוי מעט הפת דמיני מזונות שיש עליהו תורייתא דנהמא קביעות סעודה ויצטרך לברך בהמ"ז, ולכן יאכלו רק מיני האפיה או רק בשר ודגים ושאר המינים, וכבר ידוע דעתי בזה מרוב השואלים במדינה שאוכלין רק מעט פת בסעודה.

והנני ידו,

משה פיינשטיין

סימן מב

אכל עיקר פחות מכזית וטפל כזית

י"ט מרחשון תשל"ה.

מע"כ ידידי וחביבי הרה"ג מוהר"ר אפרים גרינבלאט שליט"א.

עיקר וטפל במיני מזונות

תשל"ו
חתיכה של מזונות גכרת וחשובה שראויה וחביבה לאכול בפני עצמה כגון כריכים דקים של גלידה (אי"ס קרי"ם ווייפער"ס) או בצק דק ממולא פירות מתוקים (פיי-קראסט או שטרוד"ל) ורצה לאכול אותן ראשון בפני עצמן יש לו רשות לברך במ"מ תחלה ואח"כ על העיקר. והטעם דלהרבה בנ"א ואולי להרוב הוא גם דבר חביב בפני עצמה, שלכן יש לעשות לרוב בנ"א לברך תחלה על חתיכה קטנה ממזונות ואח"כ על הממולא שהכל או העץ כפי מה שהן, אבל אלו שאין רצונם אלא בהממולא אך שאוכלין אותן מחמת שהן עכ"פ שם יברכו רק על הגלידה ועל הממולא ופטור מזונות הטפל להם.

דייסא של חמשת המינים אעפ"י שמוסיפים חלב ושאר מיני מתיקה ותבלין שמברכים במ"מ הנה חלב שנותנין בדייסות (סירעל) היבשות תלוי בכמות החלב בין אם הוא צמא או לא דאם הוא רק כדרך בנ"א הנותנין חלב להטעמת אכילת הדייסא ואף אם אינו לטעם אלא שביחד עם החלב נוח לאכול ולבלוע נמי הוא טפל בהכרח כיון שהוא מעורב ורק בשיעור הזה, שלכן אף שהוא צמא ונהנה גם מהחלב כשותה הוא רק כנסתלק צמאו באכילה, שלא היה שייך לברך עוד ברכה, ואם נתנו חלב הרבה יותר מהצורך להאכילה הוא גם כשתיה ממש וצריך לברך גם על החלב שהכל

והנה בדבר אכל מליח פחות מכזית ופת אחר זה לטפל כזית אם יברך אחריו בהמ"ז או רק בנ"ר, ולא ביארט טעם הספק, אבל הוא משום דנהי שהפת טפל שיש לו ליפטר גם בברכה אחרונה דהמליח העיקר כמפורש בלשון המחבר ריש סימן רי"ב, דאף שלא מפורש זה ברמב"ם וברא"ש, וראיית ב"י מדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שאר"פ בברכות מ"א ע"ב דאינם טעונים ברכה גם לאחריהם, וראיית הד"מ מס"ס ר"ח דהוא ממה שיין פוטר כל מיני מסיקין גם מברכה דלאחריה לכאורה יש לעיין טובא בהו, מ"מ ודאי הלכתא כן מאחר דבין המחבר בין הרמ"א סוברין כן והב"י העיד שכן סוגיין דעלמא, אפשר שהוא רק כשאכא חיוב ברכה לאחריה גם מצד העיקר, אבל כיון דלא אכל כזית מהעיקר וא"צ מצד העיקר לברכה אחריה שנמצא שלא יהיה מצד דין דמברך על העיקר ופוטר את הטפלה שום ברכה כלל, אולי ליכא בכלל זה מאחר שנאמר בהכלל לישון ופוטר את הטפלה שלשון זה משמע דגם על הטפלה איכא חיוב ברכה רק שנפטר בברכה דברך על העיקר, דהא לא נאמר מברך על העיקר וא"צ לברך על הטפל דהי משמע דעל הטפל א"צ לברך כלל, שלכן כיון שכל העיקר א"צ לברך אחריו משום שהוא פחות משיעור צריך לברך על הטפל שאכל ממנו כשיעור הברכה שלו דכיון שהוא פת הוא בהמ"ז. ומה שכתבת להצד שלא